

NEGYEDIK FEJEZET

A VÉG KEZDETE

Darányi kétértelmű politizálása

HIÁBA HITTEK Magyarország liberális-konzervatív erői, hogy Gömbös Gyula demagóg, protofasiszta politikája átmenetinek bizonyul, ez nem így történt. Az ország bel- és külpolitikájának visszavonhatatlan alapelve lett a Harmadik Birodalom utánzása az elhatalmasodó revíziós törekvések szolgálatában. Nemcsak azért állandósult a Gömbös-féle politizálás, mert a hitleri Németország látványos sikereket ért el, hanem azért is, mert Darányi Kálmán politikai álláspontja kétértelmű volt: Darányit, Bethlen István pártfogoltját általában a hagyományos konzervatív nagybirtokos-tőkés osztály lojális tagjának tartották. Főként ezért nevezték ki földművelésügyi miniszternek, majd Gömbös egészségének megromlásával miniszterelnöknek.¹

Am, amint azt későbbi intézkedései világosan mutatták (lásd a 2. fejezetet), Darányi sokkal közelebb állt a szélsőjobboldali törekvésekhez és a Harmadik Birodalom politikájához, mint azt közeli barátai és politikus-társai gondolták. Darányi, ez az alapvetően egyszerű, szűk látókörű, de rátermett bürokrata úgy szerezte meg Gömbös és számos szélsőjobboldali politikus bizalmát, hogy kétszínűsége nem keltette fel Bethlenék gyanakvását. „Konszenzust” célzó politikájával azt akarta elérni, hogy kooptálhassa a nyilas erőket a hagyományos kormányzat rendszerébe, de állítólag csak azért, hogy lehűtse felforgató hevületüket. Pártfogójának, Bethlennek a tudta nélkül tett engedményeket a szélsőjobbnak, méghozzá nem csupán szükségből, hanem személyes meggyőződésből is.

A szélsőjobb és a Harmadik Birodalom iránti rokonszenve csak megszilárdult, amikor többször is ellátogatott Berlinbe, s egy ízben Hitlerrel is találkozott. Miközben a Bethlen körül csoportosuló erők félreértették vagy nem voltak hajlandók felismerni Darányi kétszínűségét, a radikális jobboldal „szalonképes” szárnya nem késlekedett kihasználni azt. Ez a szárny, amelynek gerincét a dzsentrionatiszti csoport sokat szereplő, önjelölt vezetői alkották, meglehetősen rokonszenvvel adózott a nagybirtokos-tőkés uralkodó osztály egynémely törekvésének. De miközben egyet-